

5. Пузиков Р.В. Правовая политика России в сфере частного права: критический анализ // Российская правовая политика в сфере частного права: Материалы «круглого стола» журналов «Государство и право» и «Правовая политика и правовая жизнь», г. Казань, Казанский (Приволжский) федеральный университет, 22 июня 2010 г. / Отв. ред. А.В. Малько, Д.Н. Горшунов. – М., 2011. – С. 128–137.

References:

1. Shafirov V.M. Pravovaya politika v oblasti razvitiya rossiyskogo zakonodatelstva v usloviyakh modernizatsii: chelovekotsentrycheskiy podkhod / V.M. Shafirov // Pravovaya politika i razvitie rossyyskogo zakonodatelstva v usloviyakh modernizatsii : sbornik dokladov / pod red. d-ra yurid. nauk A.V. Malko, d-ra yurid. nauk V.M. Shafirova, d-ra yurid. nauk A.V. Ussa. – Krasnoyarsk : SFU, 2012. – S. 15–20.
2. Popandopulo V.F. Sistema i pravovye formy obshchestvennykh otnosheniy // Izvestiya vuzov. Pravovedenie. – 2002. – # 4. – S. 85.
3. Bohatyreva N.H. Poniatie chastnogo prava // Rossiyskaya pravovaya politika v sfere chastogo prava: Materialy «kruhloho stola» zhurnalov «Hosudarstvo i pravo» i «Pravovaia politika i pravovaya zhyzn», h. Kazan, Kazanskiy (Privolzhskiy) federalniy universitet, 22 iunya 2010 h. / Отв. ред. А.В. Малько, D.N. Horshunov. – М., 2011. – С. 211–218.
4. Vlasti zapretili priobretat bolee dvukh kvartir na semyu // Za materialamy sayta: Nedvizhymost'@Mail.ru [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://realty.mail.ru/news/6310.html>
5. Puzikov R.V. Pravovaya politika Rossii v sfere chastogo prava: kriticheskiy analiz // Rossiyskaya pravovaya politika v sfere chastogo prava: Materialy «kruhloho stola» zhurnalov «Hosudarstvo i pravo» i «Pravovaia politika i pravovaya zhyzn», h. Kazan, Kazanskiy (Privolzhskiy) federalniy universitet, 22 iunya 2010 h. / Отв. ред. А.В. Малько, D.N. Horshunov. – М., 2011. – С. 128–137.

Рецензент: доктор юридичних наук, доцент Музика О.А.

УДК 347.155

Стефанчук М.О.,

професор кафедри цивільного права та процесу
Національної академії Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького,
кандидат юридичних наук, доцент

**АДИКТИВНА ПОВЕДІНКА ЯК ПІДСТАВА ОБМЕЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ
ДІЄДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ**

Анотація В статті розглядаються актуальні питання цивільної дієдатності фізичних осіб. Розглянуто особливості психологічної залежності фізичної особи, які можуть бути підставою для обмеження у дієдатності та проведено їх порівняльний аналіз із зарубіжним законодавством.

Ключові слова: правосуб'єктність, правоздатність, адиктивна поведінка, обмеження дієдатності, психічний розлад

Стефанчук Н.А.

**АДИКТИВНОЕ ПОВЕДЕНИЕ КАК ОСНОВАНИЕ ОГРАНИЧЕНИЯ
ГРАЖДАНСКОЙ ДЕЕСПОСОБНОСТИ ФИЗИЧЕСКОГО ЛИЦА**

Аннотация. В статье рассматриваются актуальные вопросы гражданской дееспособности физических лиц. Рассмотрены особенности психологической зависимости физического лица, которые могут быть основанием для ограничения в дееспособности и проведен их сравнительный анализ с зарубежным законодательством.

Ключевые слова: правосубъектность, правоспособность, аддиктивное поведение, ограничение дееспособности, психическое расстройство

Stefanchuk M.

**ADDICTIVE BEHAVIOR AS A BASIS RESTRICTION
OF CIVIL CAPACITY OF PERSON**

Annotation The article deals with topical issues of civil capacity of individuals. The article is to outline the characteristics of addictive behavior as a basis for the restriction of civil capacity of person.

The features of individual psychological dependence that can be grounds for limitations in capacity and conducted comparative analysis of foreign law.

The features protect the property interests as an individual, which limit the capacity as members of her family and dependents.

The necessity of an expanded understanding of addictive behavior (to include his other behaviors related to both the use of substances that alter mental state of the person (alcohol, drugs, medications, toxic substances), and with the involvement of certain types of activity (computer, overeating or starvation) as a mental disorder.

Keywords: personality, legal capacity, addictive behavior, capacity limitations, mental disorder

Актуальність проблематики. Прагнення України адаптувати національне цивільне законодавство до законодавства Євросоюзу є досить позитивним явищем, але в цілому ряді випадків одного прагнення України недостатньо. Це пов'язано із тим, що для більш досконалого і адекватного регулювання окремих правовідносин Європа повинна зробити крок назустріч, щоб «оновити» законодавство окремих європейських країн. Така ситуація сьогодні має місце і з інститутом обмеження фізичної особи у дієздатності, яке завжди було актуальним серед цивілістів.

Ступінь наукової розробки проблеми. Висвітлені у статті актуальні питання особливо ретельно досліджувалися С.С. Алексєєвим, М.Й. Бару, Д.В. Бобровою, С.М. Братусем, В.П. Грібановим, О.В. Дзерою, А.С. Довгертом, І.В. Жилінковою, О.С. Іоффе, В.П. Камишанським, В.М. Коссаком, Н.С. Кузнєцовою, І.М. Кучеренко, В.В. Луцем, Р.А. Майдаником, І.В. Спасибо-Фатєєвою, Р.О. Стефанчуком, Є.О. Сухановим, Ю.К. Толстим, Р.Й. Халфіною, Я.М. Шевченко та іншими, в силу того, що цей інститут є унікальним важелем впливу на фінансову самостійність та майнову спроможність фізичної особи. По даним Державного реєстру за 2013 рік [5] було прийнято близько тисячі рішень по справах про визнання фізичної особи обмежено дієздатною. Абсолютна більшість цих рішень спрямовані не лише на визнання особи обмежено дієздатною та встановлення піклування, але і мають на меті припинити існуючі правовідносини за участю таких осіб.

Мета статті. Аналізуючи дану проблематику насамперед слід чітко визначитись із метою, з якою було введено зазначений інститут в цивільне право. Виходячи із позицій ст. 37 ЦК України [12] над фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, встановлюється піклування з метою затвердження вчинення усіх правочинів, що виходять за межі дрібних побутових та вести фінансовий контроль за одержання заробітку, пенсії, стипендії, інших доходів особи, цивільна дієздатність якої обмежена, та розпоряджання ними. При цьому ч.5 ст. 37 ЦК України [12] говорить про цивільну відповідальність на загальних засадах. Таким чином ми можемо зробити висновок про те, що інститут обмеження цивільної дієздатності спрямований на створення свого роду гарантій фінансового забезпечення фізичної особи, якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними (ст. 36 ЦК України) [12].

Виклад матеріалу. Можливість вільно волевиявлятися та вступати від свого імені у правовідносини є надзвичайно важливою можливістю, яка може бути обмежена у разі неправової поведінки цього суб'єкта. Варто зазначити, що цивільне право різних країн під такою неправовою поведінкою розуміє дещо відмінні аспекти діяльності фізичної особи. Це спонукало нас порівняти норми цивільного законодавства різних країн, щоби оцінити, наскільки досконало регулює такі правовідносини українське законодавство.

Важливим є той фактор, що законодавець допускає можливість обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище. Тобто формується дві, різні за своєю суттю, правові конструкції: згідно положень ч.1 ст.36 ЦК України [12] підставою обмеження дієздатності є психічний розлад (і цього достатньо), який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, а у відповідності до норми ч.2 ст.36 ЦК України [12] зловживання певними речовинами або поведінкою повинно бути поєднане із обов'язковою умовою поставити будь-кого із утриманців (або самого себе) у скрутне матеріальне становище.

Виходячи із тлумачення ч.2 ст.36 ЦК України [12] логічно було б зробити висновок, що зловживання спиртними напоями, наркотичними речовинами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо, не поглинається конструкцією ч.1 ст.36 ЦК України [12], оскільки це або не психічний розлад, або така поведінка істотно не впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, але це не так. Звичайно, що і спиртні напої і наркотичні засоби при зловживанні ними повністю викривлюють сприйняття існуючої дійсності, тому залишається встановити медичну природу цих зловживань.

Відповідно до Міжнародного класифікатора хвороб – 10 [11] усі зазначені відхилення визнаються психічними розладами (розділ F). Саме тому особливої уваги заслуговує закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження цивільної дієздатності осіб, які зловживають азартними іграми» від 21 лютого 2012 року № 4416-VI [8]. Положення цього Закону встановлюють такі ж правові наслідки пов'язані із зловживанням особою азартними іграми як і при зловживанні різного роду психоактивними речовинами. До цілей і завдань цього закону (відповідно до пояснювальної записки) [7] віднесено необхідність розширення підстав для обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, а до мотивів – подібність за своїми якостями з алкогольними напоями (особі дуже важко самостійно припинити зловживання ними) та наявність у Міжнародному класифікаторі хвороб (МКХ-10) такого психічного розладу як «Патологічна схильність до азартних ігор».

Такий підхід видається нам дещо сумнівним. Розширення підстав для обмеження цивільної дієздатності фізичної особи може мати місце лише за умови, якби в ч.2 ст.36 ЦК України [12] було б зазначено виключний перелік неправозгідної поведінки, а оскільки види зловживання наведені як приклад, то слово «тощо» дає нам можливість вільного подальшого тлумачення норми. Більше того, зловживання спиртними, наркотичними речовинами, токсичними речовинами і зловживання азартними іграми є різноплановими психічними розладами і не можуть бути змішаними, адже першу відносять до групи «F10-F19 Розлади психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин» [11], а зловживання азартними іграми – до «F.63.0 Патологічна пристрасть до азартної гри» (F.63. Розлади звички та потягів) [11].

Що ж стосується додаткової обов'язкової умови, передбаченої ч.2 ст.36 ЦК України [12], а саме – поєднання зловживання речовинами або азартними іграми із обов'язковою умовою поставити будь-кого із утриманців (або самого себе) у скрутне

матеріальне становище, то тут ми маємо дещо відмінну від законодавця позицію. Інститут обмеженої дієздатності має на меті, перш за все, захист майнових інтересів як фізичної особи, яку обмежують у дієздатності так членів її сім'ї та утриманців, тому застосовувати цей інститут вже по факту перебування у скрутному матеріальному становищі буде не лише несвоєчасно, але і недоречно. Можливість обмеження особи у дієздатність не повинна ставитись у залежність завданням майнової шкоди собі, своїй сім'ї або утриманцям. Вже самого ризику завдання такої шкоди достатньо, щоб визнати особу такою, що не може повною мірою усвідомлювати значення своїх дій або керувати ними. Більше того, законодавець випустив із поля зору ризик завдання немайнової шкоди (наприклад життя і здоров'ю членам сім'ї), що теж повинно впливати на обсяг дієздатності фізичної особи. Тому абсолютно доречною і достатньою можна вважати таку підставу визнання особи обмежено дієздатною як наявність у фізичної особи психічного розладу (із передбаченими ч.1 ст.36 ЦК України [12] ознаками).

Зловживання азартними іграми, як, власне кажучи і інші зловживання перераховані в ч.2 ст.37 ЦК України [12], є варіаціями психічних розладів, що істотно впливають на здатність фізичної особи усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Останні тенденції у правозастосуванні демонструють, що при прийнятті рішення щодо обмеження фізичної особи у дієздатності судді все частіше починають керуватись наявністю психічного розладу і починають тлумачити такі категорії як зловживання спиртними напоями та наркотичними засобами через призму положень ч.1 ст.36 ЦК України [12] (а не ставити вимогу про обов'язкове скрутне становище). Як приклад можна навести рішення Соснівського районного суду м. Черкаси від 23 січня 2012 року по справі № 2о-108-2011 [10], в основі якого покладено розуміння зловживання спиртними напоями як психічного захворювання. При цьому, хоча заявник (дочка) і зазначала про скрутне матеріальне становище сім'ї, що є наслідком неправозгідної поведінки батька, суд не встановлював факт наявності скрутного матеріального становища, а встановив лише факт наявності алкогольної залежності та хронічного психічного захворювання, що є наслідком такої залежності і керуючись ст. 36 ЦК України вирішив визнати батька заявника обмежено дієздатним.

Зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами та азартними іграми завжди визнавалось суспільно шкідливою поведінкою, яка призводила до відсторонення особи від реальності, намагання створити власний світ, де особі буде під силу вирішити усі проблеми, що і стало предметом дослідження багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників у різних галузях науки, зокрема: в медицині (О. Г. Годлевський, Н. В. Дмитрієва, Ц. П. Короленко, А. Е. Личко, П. Д. Шабанов), психології (В. Ю. Александрова, Б. С. Братусь, В. Я. Гіндкін, Н. Є. Завацька, Н. Ю. Максимова, О. Т. Чередниченко), дефектології (Л. С. Виготський), педагогії (В. М. Оржеховська) та, звичайно, в праві (С. С. Алексєєв, С. М. Братусь, В. П. Грібанов, Г. П. Давидов, О. С. Йоффе, В. М. Кудрявцев, С. Ф. Кечекьян, О. О. Красавчиков, К. А. Флейшиц, Г. Ф. Шершеневич).

Головним питанням, яке виникає при тлумаченні ч. 2 ст. 36 ЦК України, є невизначеність поведінки, яка може стати підставою для відкриття окремого провадження про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи.

Варто наголосити на тому факті, що інститут обмеженої дієздатності має особливу природу в Україні та країнах пострадянського періоду і дещо відмінний від законодавства країн Європи.

У цивільному законодавстві країн СНД можна помітити певну закономірність: соціально неприйнятним вважається зловживання наркотичними засобами та спиртними напоями (законодавство Молдови, Грузії, Туркменістану [3] використовує термін «алкоголь», що є ширшим, оскільки включає в себе також продукцію, яка містить алкоголь, але не визначається як спиртний напій, наприклад, пиво). Неправозгідною поведінкою, яка є підставою для порушення провадження у справах про обмеження дієздатності фізичних осіб у Грузії, Казахстані, Таджикистані, Туркменістані, Російській Федерації та Узбекистані [3], є лише зловживання спиртними (алкогольними) напоями або наркотичними речовинами. Окрім цього, законодавство України, Молдови та Білорусі [3] вбачає асоціальність поведінки і у зловживанні психотропними засобами. Цивільний кодекс Республіки Молдова не допускає не лише «зловживання алкоголем», а й несистематичне «вживання наркотичних та психотропних засобів», якщо це погіршує матеріальне становище своєї сім'ї (на відміну від законодавства інших країн, де така поведінка повинна призводити до важкого матеріального становища сім'ї).

Якщо ж розглядати законодавство країн Європи, то найбільш широко врегульовуються дані відносини у Цивільному кодексі Польщі [4], який у ст. 16 зазначає, що особа може бути визнана обмежено дієздатною на підставі психічного захворювання, розумової відсталості або іншого виду психічного захворювання, особливо алкоголізму або наркоманії. І при цьому зазначає, що у тих випадках, коли вищезазначені підстави не є настільки серйозними, щоб позбавити особу дієздатності у повному обсязі, то для допомоги у веденні справ їй призначається так званий «куратор».

Якщо ж розглядати цивільне законодавство Німеччини та Франції, то основний акцент ставиться не на судовій процедурі визнання особи обмежено дієздатною, а на самому факті «стану обмеженої дієздатності» в конкретний момент часу. Так, § 827 Німецького цивільного уложення передбачає можливість звільнення фізичної особи від цивільної відповідальності за завдану шкоду у випадках, коли ця шкода була завдана у несвідомому стані, або у стані хворобливого розладу психічної діяльності, яка виключала можливість усвідомлення власних дій. Винятком є лише заподіяння шкоди в стані алкогольного сп'яніння, до якого особа довела себе сама [2].

Якщо ж розглядати Цивільний кодекс Франції [1], то правове регулювання обмеженої дієздатності хоч і має згадування в Титулі X «Про неповноліття, про опіку та про звільнення з-під батьківської влади» та Титулі XI «Про повноліття та повнолітніх, що перебувають під захистом закону» але спрямоване в основному на захист сімейних прав і лише частково стосується захисту майнових інтересів. При цьому основною підставою Цивільний кодекс Франції визнання особи обмежено

дієздатною обирає недоумство або психічний розлад, на основі яких їй надається один із способів захисту передбачених ЦК Франції (ст. 490).

Такими способами захисту визнаються встановлення судом опіки або піклування (залежно від важкості психічної хвороби) за клопотанням близьких родичів чи прокурора (ст. 493, 508 ЦК Франції).

Як ми бачимо, у Європейських традиціях правова доктрина прирівнює таку поведінку як зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами або психотропними речовинами до психічних розладів, оскільки вважається, що така поведінка не є адекватною і може виникати лише внаслідок психічних розладів. І лише окремі країни розглядають ці правові підстави окремо.

Якщо ж розглядати особливості психічних розладів, то до них слід відносити не лише «класичні» захворювання, наприклад, шизофренія, хвороба Альцгеймера, розумова відсталість тощо, а й ті, які мають негативний майновий ефект (так званий «розлад майна» [13]).

У відповідності до рішення Всесвітньої організації охорони здоров'я до переліку психічних захворювань під міжнародним кодом F63.0 було включено і таку хворобу як лудоманія (гемблінг) та схильність до азартних ігор. Основною ознакою лудоманії є постійно повторювана участь в азартних іграх, яка тягне за собою формування стійкої залежності та з часом призводить до неможливості особи відмовитись від участі у таких іграх. Це призводить до формування так званої «домінанти», яка у свідомості особи стає основною і необхідною для задоволення потребою. Усі інші потреби зводяться до другорядних і задовольняються лише у випадку крайньої необхідності (сон, їжа). Соціальні потреби при цьому повністю нівелюються, що призводить до повного нехтування сімейними та цивільними обов'язками. До цього ж типу можна віднести і марнотратство у всіх його проявах – купівля непотрібних речей (шоппінг), колекціонування дорогих речей, надмірна трата спільно набутого майна у благодійних цілях тощо.

Такі розлади входять до переліку психічних захворювань як хронічні зміни особистості, що не пов'язані з ушкодженням та захворюванням мозку (F62), розлади навичок та потягів (F63) [6].

У зв'язку з тим, що більшість цивільних кодексів вбачає можливість закріплення відкритого списку підстав обмеження дієздатності особи (зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо, наявність психічної хвороби) то можна тлумачити це таким чином, що така поведінка наведена як приклад. Логічним питанням, яке виникає при застосуванні даної норми, є змістовне наповнення такої категорії як «тощо».

Аналізуючи міжнародне законодавство, можна дійти висновку, що до категорії «тощо» варто включати і потяг до азартних ігор і марнотратство. Але якщо зловживання спиртними напоями, наркотичними та психотропними засобами має у своїй основі залежність органічну, то потяг до азартних ігор – психологічну.

Таким чином ми можемо відмітити, що основною підставою обмеження дієздатності у країнах Європи є психічний розлад. Проаналізувавши Міжнародний класифікатор хвороб слід зазначити, що в основі його механізму лежать такі основні види: 1) органічні розлади (напр. деменція – тобто набуте слабоумство в результаті

різних хвороб); 2) шизофренія і шизотипові розлади; 3) афективні розлади (манії, депресії); 4) невротичні розлади (різного роду фобії); 5) розумова відсталість; 6) порушення психологічного розвитку (аутизм); 7) поведінкові і емоційні розлади дитячого і підліткового віку (несоціалізований розлад поведінки); 8) психічні і поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин (алкоголізм, наркоманія); 9) поведінкові синдроми, пов'язані з фізіологічними порушеннями та фізичними факторами (зловживання антидепресантами); 10) розлади зрілої особистості та поведінки у дорослих (лудоманія, піроманія)[11].

Звичайно, українському законодавцеві набагато легше було б виокремити в окрему підставу обмеження дієздатності зловживання алкогольними напоями, наркотичними засобами, психотропними речовинами та азартними іграми, але за своєю суттю тоді ст. 36 ЦК України, після аналізу Міжнародного класифікатору хвороб звучатиме тавтологічно, а ч. 2 фактично відтворюватиме ч. 1 – «Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо (читає страждає на психічний розлад) і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище. Тобто відмінність між ч. 1 і ч. 2 полягає лише у «ставленні у скрутне матеріальне становище» окремої категорії осіб.

Недарма цивільне законодавство Німеччини та Франції не піднімає так гостро питання необхідності включення до підстав обмеження дієздатності будь-який вид адитивної поведінки, яка за адиктивним механізмом (бажанням змінити настрій), проводить поділ адиктивних агентів на речовини, що змінюють психічний стан (алкоголь, наркотики, лікарські препарати, токсичні речовини) і втягнення у певні види активності (азартні ігри, комп'ютер, секс, переїдання чи голодування, тривале прослуховування ритмічної музики). Адже така поведінка визнана міжнародною спільнотою психічним розладом, а цього цілком достатньо для обмеження особи у дієздатності.

Звичайно, ми можемо розширено тлумачити передбачене у ч. 2 ст. 36 ЦК України поняття «тощо» і включати до нього інші види поведінки, пов'язані як з вживанням речовин, що змінюють психічний стан людини (алкоголь, наркотики, лікарські препарати, токсичні речовини), так і з втягненням у певні види активності (комп'ютер, переїдання чи голодування), особа не просто може вчиняти асоціальну поведінку, а й дійти до вже згаданого нами стану «розладу майна», але при цьому всьому її поведінка все ж таки вважатиметься психічним розладом.

Таким чином, ми можемо говорити про те, що ЦК України хоча і намагається найбільш повно врегулювати дані правовідносини, але це прагнення зводиться до юридично хибних конструкцій, які призводять до повторень правових норм і неоднозначності їх тлумачення та застосування.

Враховуючи євро інтеграційний курс України доцільним було б наголосити на таких основних напрямках вдосконалення цивільного законодавства як, насамперед, його спрощення та активізація діяльності держави по правовій освіті населення, адже і досі, більшість українських громадян України не вважають зловживання спиртними напоями та психотропними речовинами психічними розладами.

Саме тому ми пропонуємо до підстав обмеження фізичної особи відносити лише факт психічного розладу не залежно від того, чи ставить він у скрутне становище інших осіб чи ні, оскільки саме така позиція законодавця дозволить найбільш повно захистити права та інтереси фізичної особи, яка страждає чи то від «класичної» психічної хвороби чи від «адиктивної поведінки». А держава, в свою чергу, повинна вдосконалити свою державну політику у сфері охорони здоров'я у відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації» на 2002–2011 роки» [9].

Список використаної літератури:

1. Code civil [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=22>
2. German Civil Code - Bürgerliches Gesetzbuch [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/BGB.htm>
3. The world law guide [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/legis.php>
4. USTAWA Kodeks cywilny [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.infor.pl/dziennik-ustaw,rok,1964,nr,16,poz,93,ujednolicon>
5. Веб-сайт Єдиного державного реєстру судових рішень України [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>
6. Критерії діагностики і психотерапії розладів психіки та поведінки [Електронний ресурс] / Під ред. Б. В. Михайлова, С. І. Табачнікова, О. К. Напрєєнка, В. В. Домбровської // Новини української психіатрії. — Харків, 2003. — Режим доступу: <http://www.psychiatry.ua/books/criteria>
7. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо обмеження цивільної дієздатності осіб, які зловживають азартними іграми)» [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження цивільної дієздатності осіб, які зловживають азартними іграми: Закон України від 21 лютого 2012 року № 4416-VI : Голос України (офіційне видання) - 13.03.2012 - № 45
9. Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми “Здоров'я нації” на 2002-2011 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.01.2002 р. // ОВУ. — 2002. — № 9. — Ст. 403
10. Рішення Соснівського районного суду м. Черкаси від 23 січня 2012 року по справі № 2о -108-2011 [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21272524>
11. Список кодів МКХ-10 [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>
12. Цивільний кодекс України / Верховна Рада України [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
13. Шершеневич Г.Ф. Курс гражданского права. — Тула: Автограф, 2001. — С. 76

References

1. Code civil [Elektronnyy resurs] — Rezhym dostupu: <http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=22>
2. German Civil Code - Bürgerliches Gesetzbuch [Elektronnyy resurs] — Rezhym dostupu: <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/BGB.htm>
3. The world law guide [Elektronnyy resurs] — Rezhym dostupu: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/legis.php>
4. USTAWA Kodeks cywilny [Elektronnyy resurs] — Rezhym dostupu: <http://www.infor.pl/dziennik-ustaw,rok,1964,nr,16,poz,93,ujednolicon>
5. Veb-sayt Yedynoho derzhavnoho reyestru sudovykh rishen' Ukrayiny [Elektronnyy resurs] Rezhym dostupu : <http://www.reyestr.court.gov.ua>
6. Kryteriyi diahnostryky i psykhoterapiyi rozladiv psykhyky ta povedinky [Elektronnyy resurs] / Pid red. B. V. Mykhaylova, S. I. Tabachnikova, O. K. Napreyenka, V. V. Dombrovs'koyi // Novyny ukrayins'koyi psykhiatriyi. — Kharkiv, 2003. — Rezhym dostupu: <http://www.psychiatry.ua/books/criteria>
7. Poyasnyval'na zapyska do proektu Zakonu Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny (shchodo obmezhenya tsyvil'noyi diyездatnosti osib, yaki zlovzhyvayut' azartnyimi ihramy)» [Elektronnyy resurs] Rezhym dostupu : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf

8. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo obmezheniya tsyvil'noyi diyezdatnosti osib, yaki zlovzhyvayut' azartnymy ihyamy: Zakon Ukrayiny vid 21 lyutoho 2012 roku # 4416-VI : Holos Ukrayiny (ofitsiynе vydannya) 13.03.2012 # 45
9. Pro zatverdzhennya Mizhhaluzevoyi kompleksnoyi prohramy "Zdorov"ya natsiyi" na 2002-2011 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 10.01.2002 r. // OVU. — 2002. — # 9. — St. 403
10. Rishennya Sosnivs'koho rayonnoho sudu m. Cherkasy vid 23 sichnya 2012 roku po spravi # 2o -108-2011 [Elektronnyy resurs] Rezhym dostupu : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21272524>
11. Spysok kodiv MKKh-10 [Elektronnyy resurs] Rezhym dostupu : <http://uk.wikipedia.org/wiki>
12. Tsyvil'nyy kodeks Ukrayiny / Verkhovna Rada Ukrayiny [Elektronnyy resurs] Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
13. Shershenevych H.F. Kurs hrzhdanskoho prava. — Tula: Avtohrاف, 2001. — S. 76

Рецензент: доктор юридичних наук, доцент Музика О.А.

УДК 347.941

Терецький В.І.,

д.ю.н., професор кафедри
цивільного права та процесу ХНУВС

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Анотація: У статті розглянута проблематика допустимості доказів у сучасному цивільному процесі з урахуванням оновленої об'єктивної форми існування доказів та новітніх технологій дослідження фактичних обставин у цивільній справі. Розглянуто наукові дискусії щодо категорії «докази» та правові позиції, які сформувались стосовно допустимості доказів.

Ключові слова: докази, фактичні дані, допустимість доказів, доказування, суд, цивільний процес.

Терецький В.І.,

д.ю.н., професор кафедри
гражданского права и процесса ХНУВД

ОТДЕЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ДОПУСТИМОСТИ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ В ГРАЖДАНСКОМ ПРОЦЕССЕ УКРАИНЫ

Аннотация: В статье рассмотрена проблематика допустимости доказательств в современном гражданском процессе с учетом обновленной объективной формы существования доказательств и новейших технологий исследования фактических обстоятельств в гражданском деле. Рассмотрены научные дискуссии относительно категории «доказательства» и правовые позиции, сформировавшиеся относительно допустимости доказательств.

Ключевые слова: доказательства, фактические данные, допустимость доказательств, доказывание, суд, гражданский процесс.

V.I. Teremetskyi,

Doctor of Law, professor of civil law and
procedure chair of Kharkiv National University of Internal Affairs

SOME ISSUES OF ADMISSIBILITY OF EVIDENCE IN CIVIL PROCEEDINGS OF UKRAINE

The development of social relations, scientific and technical process leads to the establishment of new objective forms of existence of evidence. Thus, with the emergence of electronic documents, electronic signatures, IP - addresses, other updates there was a necessity to research these phenomena as evidence in civil proceedings. Herewith, determining the admissibility of evidence is an important issue as the court takes into account only the evidence which meet the criteria of admissibility

The article's objective is determining the concept and features of establishing the admissibility of evidence in the civil proceedings of Ukraine.